

PROLOG

MØRKET ER FALDET PÅ under gudstjenesten. Klokkeren er over halv syv, da Birthe Fugl Jensen som den sidste forlader den statelige bygning på Frederiksberg Allé. Hun låser døren bag sig med en fornemmelse af, at der stadig er nogen tilbage derinde. Men hun har kigget alle steder. Og det var jo ikke en rigtig lyd, hun hørte. Mere en hvisken. Hun tænkte, det måtte være vinden, der havde fundet et nyt sted at trænge ind i den gamle bygning. Men nu hvor hun står på gaden, mærker hun, at der er usædvanligt vindstille.

Lindetræernes nøgne grene står helt skarpt og ubevægeligt mod himmelens mørkeblå. Hun ryster en kuldegysning af sig, børster et usynligt fnug af den uldne uniform og retter på huen. Hun kan ikke stå her og falde i staver, porten til haven lukker kl. 19, og benene er ikke, hvad de har været. Hvis ikke hun kan tage genvejen igennem haven, bliver turen hjem dobbelt så lang. Hun skynder på Puk, der nøler med snuden nede i fortovets riller. Hun har stadig ikke vænnet sig til hundens interesse for andres urin. Hun ser sig om. Der er helt øde på den brede allé, og deres lyde bliver ligesom bremset; hendes hæles klikken og Puks hårde gøen holder sig tæt til dem, og der er ikke den samme fornemmelse af åbent rum, som hun er vant til. Som om de to i dag bevæger sig i en boble, isoleret fra resten af verden.

Birthe plejer at holde af at lukke af efter gudstjenester og møder i Korpset. Hun tager sit hverv alvorligt og sætter en ære i at bære hovednøglen som en af de få. Der har været tiltag til at give opgaven med at låse hovedkvarteret af videre til yngre kræfter

– Men alle trapperne, Birthe? Og – Føler du dig ikke utryg helt alene i vores store hus, Birthe? Det var derfor, hun anskaffede hunden for halvandet års tid siden, for at slippe for de velmenende stemmer, der antydede at man ikke kan klare en meningsfyldt opgave, når man er over 65. Hun kan mærke vreden trænge sig på igen, hiver lidt for hårdt i Puks snor og tramper af sted med hunden pivende efter sig, mens hun forsøger at kæmpe imod. Hun har for let ved at føle sig forsmået og ved godt, at temperamentet er hendes værste fjende. Korpsets arbejde drejer sig ikke om personlig prestige, men om at gøre det gode i Guds navn. Hendes dybe suk skaber små skyer af tidlig frostånde. Birthes liv som soldat har været én lang kamp mod selvisheden.

Birthe Fugl Jensen bor på syvogtyvende år i en nydelig treværelses lejlighed på Smallegade. Hun er 67 år gammel og har været i korpset, siden hun var 19. Hun har boet alene, siden hun flyttede hjemmefra og foretrækker det sådan. Dværgschnauzeren ved hendes side var et nødvendigt onde, som hun nu ikke kan leve uden. Den tur hun går, har hun gået tusindvis af gange før. Op ad Frederiksberg Allé, den smukke brede allé med lindetræer på begge sider og med nogle af byens ældste teatre, tidligere kaldet Kongevejen, fordi den munder ud i haven, hvor Frederiksberg Slot ligger. Det er den, Birthe er på vej til nu. På sine halvhøje hæle skynder hun sig af sted mod den store port for enden af alléen, trækkende sin lille hund efter sig og med hyppige kig over skulderen. Hun føler sig ikke tryk. Hun har gået denne tur stort set hver dag i hele sit voksenliv, tidlige morgener og sene aftener, forbi højlydte teatergæster og gamle branderter fra beværtningerne på Pile Allé, men hun har aldrig følt sig så udsat, som hun gør nu, en tidlig søndag aften i oktober, hvor efterårsmørket ligger tungt over København.

Ved Frederiksberg Kirkegård standser hun op. Noget bevæger sig mellem træerne på den anden side af vejen. Har måske hele tiden gjort det. Hun står stille, forsøger at fokusere, forsøger at lytte

efter andet end lyden af hjertet, der pumper af sted, men intet trænger ind. En sur smag breder sig i hendes mund, da angsten skyder mavesyre op gennem spiserøret. Hun bakker, stiller sig tæt op ad kirkegårdsmuren for at holde ryggen dækket, mens hun orienterer sig. Gravene er hun tryk nok ved. De døde vil hende intet ondt. Hendes salig mor ligger derinde og også hendes far.

Hun kan se ned ad Pile Allé herfra, overvejer et kort øjeblik at tage den lange vej hjem ad gaderne, gå uden om haven, men Puk hiver i hende nu, den er sulten, Birthe har tøvet alt for længe. Frederiksberg Have ligger lige foran hende som en stor skygge, der breder sig i mørket bag gadelygterne. Hun synker og ranker sig. Haven vil hende ikke ondt. Hun er kommet her, siden hun var en lille pige. Den store grønne park med de enorme velholdte plæner, vandløbene, de revne stier, ænderne og svanerne var et paradys for baggårdsbørn. Og siden, selv efter hun for længst var flyttet væk fra Vesterbros slum, har hun forbundet Frederiksberg Have med solskin og magi.

Hun ser på sit ur, da hun hastigt går gennem lågerne. Det er i sidste øjeblik, og hendes hæles knasen i gruset overdøver alle andre lyde. Hun standser og lytter. Her er helt tyst og mørkt som en vinternat. Hun kan høre porten blive lukket bag sig. Den dybe rungen bliver hængende i Birthes ører, forplanter sig nedad, gør hendes vejrtrækning hurtig og overfladisk, og længere ned til maven, hvor den lægger sig til rette op ad den kolde kugle af angst, der er vokset i hende, siden hun forlod hovedkvarteret. Hun kan ikke se længere end til hvor stien deler sig, men ved, at hun skal ad den direkte vej langs havens udkant. Puk ved det også, den hiver i hende, så hun næsten snubler hen mod bænken, der står langs den brede indgangssti. Noget strejfer hendes ansigt.

Hun skriger, da hun ser ind i et par mørke, stikkende øjne.

Højren hvæser, flakser med sine lange vinger mod hende, letter så fra bænken, hvor den har siddet helt stille og iagttaget hende. Birthe står alene tilbage, føler sig mærkelig forladt, mens hun

ser den forsvinde ind over havens træer. Bøjer sig ned efter Puks snor, som hun tabte i forskrækkelse. Den er væk. Hun kan ikke se hunden noget sted, men hører en raslen fra buskadset. Det er vejen ind til havens midte, den helt forkerede vej. Hun kan mærke panikken tage over nu, søger trøst det eneste sted, hun kender.

– Ét: Vi tror, at Det gamle og ny Testaments skrifter er inspireret af Gud, og at de alene udgør den guddommelige rettesnor for kristelig tro og kristeligt liv.

Birthe Fugl Jensen går ad mørke stier i en forladt park, hun leder efter sin hund, men hun leder også efter noget andet. Det mærker hun nu. Det, hun messer for sig selv, er korpsets 11 læresætninger, hun tager dem en for en. Det hjælper hende, giver hende retning.

– Fem: Vi tror, at vore første forældre skabtes i uskyldig tilstand, men at de ved ulydighed mistede deres renhed og lykke, og at alle mennesker som følge af deres fald er blevet syndere og ganske fordærvede og som sådan med rette udsat for Guds vrede.

Indimellem kalder hun på Puk, men uden overbevisning. Hun har mistet orienteringen, gør sig umage med at blive på stierne, men træder ved siden af i mørket, rammer ind i buskads og træer, der slår hatten af hende, river hende i ansigtet, da hun bøjer sig for at samle den op.

Det er dér, da hun trykker hatten ned over hovedet igen, at hun rigtig lægger mærke til musikken. Hun får på fornemmelsen, at den har været der hele tiden. At musikken har ligget et sted i baggrunden og lokket hende til sig, lige siden hun trådte ind i haven. Nu lader hun sig villigt føre med af orgeltonerne. Det er velkendt musik, men alligevel ikke noget, hun kan sætte navn på. Ikke en af korpsets sange, men heller ikke noget af det hun lytter til derhjemme. Bach og Händel er hun især glad for. Men det her er anderledes, mere monotont og alligevel sært dragende. Den tunge rytme passer så godt til hendes ord, at hun bliver helt i tvivl, om tonerne kommer inde fra hende selv.

Hun messer stadig, mens hun går fremad i mørket og snuser den jordslåede lugt af komposterede blade ind. Undrer sig kort

over, at hun ikke undrer sig. Hun ranker ryggen. Skridtene føles fastere nu, hvor de har et mål.

– Ni: Vi tror, at det at forblive i frelst tilstand afhænger af fortsat tro på og lydighed mod Kristus.

Hun ser først lysthuset, da hun er helt tæt på bredden, men nu aner hun lyset derinde og hører tydeligt, at det er dér, musikken kommer fra. Det smukke kinesiske lysthus ligger på en ø midt i haven. Broen dertil er for det meste aflåst, og som barn har Birthe mange gange stået ved lågen og ønsket sig over på den eventyrlige ø.

I dag er der åbent. Musikken er høj nu. Lågen i det lille porthus står gæstfrit på gab, og der er levende lys langs stenstien op mod lysthuset. Tonerne, lysene, dukkehuset: det hele kalder på hende, og hun er ikke i tvivl om, at hun er ventet. Birthe tøver ikke, hun går over broen, imens hun messer den tiende læresætning, og først dér lægger hun mærke til, at angsten for længst er forsvundet. Hun fortsætter indad, hendes hæle på stenene er ude af takt med musikken. Hun sætter farten op. Gruset på den lille plads foran lysthuset knaser sprødt under hendes fødder, og nu går hun op ad trappen og ind i et stort højloftet rum, lyst op af flakkende stearinlys. Væggene er dækket af orientalske udsmykninger. Skyggerne bevæger sig for meget, til at hun kan skelne figurerne fra hinanden.

Birthe Fugl Jensen bliver ikke forskrækket, da hun ser manden foran sig. Hun stiller sin håndtaske fra sig på gulvet, retter på nederdelen og knæler. Hun har endelig fundet den ydmyghed, hun har stræbt efter hele livet.

– Elleve: Vi tror på sjælens udødelighed, legemets opstandelse, den almindelige dom ved verdens ende, de retfærdiges evige salighed og de uretfærdiges evige straf.

Da døden endelig kommer, er den nådig. Hun hører den syngende lyd af stål, men mærker kun en skarp kort smerte, da slaget rammer perfekt lige under nederste nakkehvirvel.

– HVAD ER DER med dig, har du aldrig set nogen spise østers før?

Linnea så drillende over på Thor, der rødmede og skyndte sig at tage en stor slurk cremant, mens han forsøgte at lade være med at tænke på, hvor dum han måtte have set ud med åben mund.

Han havde ladet sig rive med af varmen, boblerne og den intime stemning på den franske bistrorestaurant med de tunge røde velourgardiner. Og han var faldet helt i staver over at iagttage Linneas lille mund, der rutineret slubrede den ene salte østers i sig efter den anden. Thor havde aldrig forstået det med østers. Han havde aldrig haft lyst til at smage på de slimede havdyr, og tanken om østers som en erotisk spise havde ligget meget fjernt. Det gjorde den ikke længere.

– Men du ligner til gengæld én, der har prøvet det før?

Linnea så op fra sin tallerken uden at svare, slikkede sig bare om munden med et lille smil. Hendes øjne skinnede, og bare synet af hendes tunge satte gang i hele systemet igen. Han kunne ikke holde et stort smil tilbage. Hvad var det med ham i aften? Han havde inviteret Linnea ud at spise her på deres sidste aften, og valget var faldet på Pastis, som Kraus havde anbefalet for deres steak tartare og pommes frites stegt i andefedt. Østers havde været en uventet bonus.

– Uhm, det er altså det bedste, sagde Linnea, da hun havde suget den sidste skal tom. – Jeg fatter ikke, at du ikke engang vil prøve?

Thor lænede sig ind over bordet til hende.

– Tro mig, jeg får så meget mere ud af bare at kigge på dig.

Nu var det Linneas tur til at rødme. Hun så væk et øjeblik, men tørrede så hænderne af i vådservietten.

– Beklager, men jeg må altså lige ud og vaske hænder ordentligt, inden vi går videre.

Hun rejste sig, men gik kun et par skridt, til hun stod ved siden af Thors stol. Hun bøjede sig ned og hviskede i hans øre.

– Men du slipper altså ikke for at smage.

Han grinede og spidsede læberne til smækkys, men pludselig var hendes tunge i hans mund, den velkendte smag af Linnea blandet med saltvand og vin. Hun efterlod ham med åben mund og en krop, der var ret ligeglad med steak.

Thor nød synet af Linnea, der gik hen imod toilettet. Hun så fantastisk ud i stramme sorte læderbukser og en hvid skjorte, der fremhævede hendes solbrændte hud. Et sjældent syn her i oktober, hvor alle andre var ved at miste de sidste rester af sommerens kulør. Han rykkede stolen helt ind under bordet for at skjule sin ophidselse og så sig om i restauranten. Alle havde travlt med deres. Restauranten var fyldt. Det lignede en fifty/fifty-forde-ling mellem forretningsmiddage og mere intime som hans egen.

Han vendte hovedet igen og så ind i et par små øjne i et bredt ansigt fyldt med solrynker. Manden, der havde sat sig på Linneas stol, var også solbrændt. Han var midt i fyrrerne, hårdtpumpet og kronraget, og det brede smil, han sendte Thor, afslørede et sæt unaturligt hvide og regelmæssige tænder.

Al opstemthed var væk. Afløst af koldt raseri.

– Hvad fanden laver du her? Jeg troede, du var i Thailand.

Manden smilede og rettede på sin lyse blazerjakke, der sad tæt over de muskuløse arme.

– Du kender mig. Jeg er her og dér og alle vegne.

Linnea kunne komme tilbage hvert øjeblik.

– Skrid med dig. Jeg mener det! hvædede Thor.

Manden fulgte hans blik over mod toiletterne.

– Sød dame, du har fundet, men hende er du vel snart færdig med?

Thor knyttede næverne under bordet. Ville ud derfra, men

kunne ikke bevæge sig. Raseri og angst lammede ham. Den anden rejste sig langsomt fra stolen og lænede sig over mod Thor. Stemmen var venlig.

– Jeg syntes bare, at jeg ville fortælle dig, at det hele eksplo-derer om et øjeblik.

Han klappede Thor på skulderen.

– Og der er intet, du kan gøre ved det, Dinesen. Intet.

Linnea pjaskede koldt vand på sine blussende kinder og rettede på det korte, solblegede hår. Hun følte sig som en teenager, helt kåd og nyforelsket. Og med en boblende fornemmelse i maven, som mindre kyniske mennesker nok ville kalde lykke.

Det var det sidste, hun havde forventet, da hun besluttede sig for at sige ja til jobbet i Spanien. Hun var ved at blive kvalt i København af Thors omsorg og småborgerlige forventninger til et parforhold. Og hun havde nogle spøgelser, hun havde brug for at få på afstand.

Thor var blevet skuffet, men havde valgt at lade hende gå. Den-gang havde Linnea ikke kunnet indrømme det hverken for sig selv eller for ham, men hun var taget af sted med tungt hjerte og en forvisning om, at dette var enden på deres forhold. Og med et gran af lettelse over at have undsluppet parcelhusfælden med X Factor og Familieguf hver fredag.

Men hun havde taget totalt fejl. Det var godt for hende at komme af sted. Hun knoklede og mærkede, at hun gjorde en forskel. Hun arbejdede sig væk fra sine dæmoner. Og hun sav-nede Thor, så det gjorde ondt. Hun tog hjem til København, så ofte hun kunne, og fraværet gjorde deres dage sammen til intense og glædesfyldte øer af virkelighed, som Linnea levede længe på. Hverdagsbidderne med Thor og Maja blev et panser mod den gru, hun hver dag stod over for i udgravningen.

Linnea tog en dyb indånding og smilede til sit eget spejlbillede en sidste gang. Boblerne var steget hende til hovedet, og de var ikke engang nået til hovedretten. De højhælede støvler krævede lidt ekstra koncentration, da hun gik ud fra toiletterne. I samme

øjeblik, hun kom ind i restauranten, så hun en mand rejse sig fra hendes plads og gå over mod et større selskab ved baren.

Hun kunne ikke få øjenkontakt med Thor, før hun kom helt hen til bordet og satte sig ned. Hans ansigt var forandret.

– Hvem var det?

– Ikke nogen.

Hun ventede på, at Thor skulle sige mere, men han sad tavs og foldede sin stofserviet til en lille klump, rettede den ud og begyndte så forfra igen.

– Han så skummel ud? forsøgte hun og prøvede at lade være med at vise sin skuffelse over Thors stemningsskift.

– Bare arbejde.

Thor så kort op på hende og gik så tilbage til at folde sin serviet. I det samme kom tjeneren med deres hovedretter og rødvinen. Linnea hævede sit glas.

– Du er godt klar over, at jeg skal flyve i morgen, ikke?

Han smilede kort og så ud til at kæmpe for at tage sig sammen. Han bundede sit vinglas, skænkede op igen og stak hovedet ned til sin mad og snusede sultent ind. Glimtet i øjet var tilbage.

– Skål, smukke. Jeg ved ikke, hvad jeg kommer til at drømme mest om: dig eller de her fritter.

– DE ER BLEVET TVUNGET ned i graven, mens de stadig var i live.

De støvede skovle stod på rad og række i udgravningen bag Linnea. Der ville først blive brug for dem igen, når de døde var blevet behørigt nummereret, kortlagt og fotograferet. Hun rakte en hånd op mod Raúl og lod ham hjælpe hende op fra graven.

– Hvordan kan du se det?

Det raslede en smule fra de tørre mandeltræer bag dem, men der var ikke vind nok til, at det for alvor luftede. Det havde regnet kraftigt hele natten, og flere steder var udgravningen skredet sammen i siderne. Nu hang fugten tungt i luften, og hun trængte til et øjeblikks helle.

– Ellers ville kroppene have ligget mere udstrakte.

Linnea pegede ned i graven foran dem, hvor de indtil for kort tid siden havde været i gang med at fjerne den rødlige jord, der nu blev båret væk spand for spand af lokale hjælpere. De havde blotlagt to skeletter. Først det grove arbejde med skovlene og derefter pillearbejdet med skeer og knive og børster, indtil de havde afdækket skeletterne af to midaldrende mænd, der lå skævt på siden.

– De har ligget på knæ og er blevet skudt i hovedet, fortsatte Linnea. – Og så er de faldet forover med ansigtet ned i jorden. Var de først blevet skudt og derefter kastet ned i graven, havde de ikke set sådan ud. Eller hvis de havde stået på kanten af graven og var blevet henrettet dér. Det er også ret almindeligt.

Hun så på den unge spanske arkæolog.

– De her mænd er først blevet tvunget til at grave deres egen

grav. Og så er de blevet myrdet nede i den. Deres bødler har ikke engang gidet gøre sig den ulejlighed at begrave dem selv. Hullet er bare blevet skovlet til, og så er de fortsat til næste henrettelse. Nakkeskud på samleband.

– Måske, sagde Raúl.

Han gik til side for fotografen, og Linnea fulgte ham. De havde placeret numre anbragt på pinde ved siden af kranierne sammen med en lineal og en pil, der udpegede nord. Klar til at fotografen kunne dokumentere fundet. Nummeret blev først anbragt, når de havde afsløret så meget af et skelet, at de var sikre på, at det ikke bare var løse dele fra et andet skelet. Og kun kraniet blev nummereret, for så var de sikrere på antallet af døde i graven. Praktiske detaljer, når man skulle arbejde i massegrave. Bagefter kom landmålerapparatet og kortlægningen af de enkelte skeletdele med elektroniske koordinater, inden de endelig gravede skelettet helt op og flyttede det over til den egentlige antropologiske og odontologiske undersøgelse.

– Det er jo bare gætterier, sagde Raúl.

– Nej, der er intet måske.

Linnea så irriteret på arkæologen.

– Tror du, jeg gætter, når jeg undersøger massegrave i Rwanda og i eks-Jugoslavien? Det her er mit arbejde. Retsantropologi er videnskab, ikke spådomskunst.

Linnea afbrød sig selv. Bad Raúl om at instruere fotografen og skyndte sig væk, inden hun kom til at overfuse ham yderligere. Raúl kunne være øretæveindbydende. Progressiv studerende, der brugte ferierne på at afdække det stadig unge spanske demokratis blodige fortid, og alligevel så gammeldags. Linnea havde studeret på University of Oklahoma, havde en ph.d. fra Stanford University og var blevet undervist og nurset frem af verdens førende autoriteter inden for retsantropologi. Men eftersom hun var kvinde, kunne hun umuligt være dygtigere og mere vidende. Det var lige før, det var sødt, når den brunøjede Raúl nærmest kæmpede for at ignorere, at hun trumfede ham. Men også kun lige før.

– Hvilken alder satte vi nummer otte til?

Linnea så over på Marilla. Den spanske retsodontolog viftede med et halvt udfyldt standardskema ved deres arbejdsbord. Hun var stadig iført knæbeskyttere og gummistøvler og rodede i papirerne mellem skalpeller, tænger, engangshandsker og målebånd.

– Jeg kan aldrig finde noget her.

Linnea pegede på bunken af journaler lige foran hende og fortsatte så forbi Marilla og ind under teltdugen. Det var ikke længere den tunge spanske sommerhede, hvor man nærmest blev knock out'et af varme midt på dagen. Men selv her i begyndelsen af oktober kunne temperaturen i Castellóns tørre bjerge blive høj nok til, at man skulle sørge for at have styr på sin væskebalance. Men som sædvanlig blev Linnea så optaget, når hun var sammen med de døde, at hun ikke tænkte på noget andet. Hun mistede enhver fornemmelse af tid, sted og krop, indtil hun pludselig så op fra en udgravning med hovedpine, maven skrigende af sult og fyldt blære.

Linnea fandt en toliters flaske med vand og begyndte at bælle, men tvang sig så til at drikke mere behersket. Tog en stol og lod sig synke ned. De små stengærder rundt omkring i landskabet vidnede om, at her engang havde været vinmarker, men det var svært at forestille sig, at man virkelig kunne dyrke noget i de tørre bjerge. Hun tog sin BlackBerry frem og smilede over to nye beskeder fra Thor. De to dage, siden hun rejste fra København, havde de ført en heftig korrespondance. Kærligheden sad stadig i kroppen, og ingen af dem havde lyst til at slippe den. Hun svarede ham kækt og begyndte adspredt at surfe nyheder, men stoppede så. Det ville være bedre at tage sig en siesta.

Hun lænede sig tilbage og så på de andre, der stadig var travlt optaget i udgravningen. De var alle frivillige. De fleste arkæologer, historikere, studerende eller blot engagerede medlemmer af ARMH, Asociación para la Recuperación de la Memoria Histórica. Og så var der tre udenlandske eksperter foruden hende selv, der skulle bistå de lokale med deres ekspertise fra internationale udgravninger af massegrave.

“Spanien er anderledes,” lød fascisternes turist-slogan i sin tid. Men når det gjaldt diktaturets drab på anderledes tænkende, havde hun for længst konstateret, at selv om døden kom i mange skikkelser, var den altid den samme.

Linnea mærkede øjnene glide i, slappede mere og mere af. Hun havde taget kasketten af og lod sit korte, fugtige hår dampe af, men blev afbrudt netop som sønnen begyndte at melde sig.

– Francos fly kom derovrefra.

Den sprukne stemme talte et syngende valenciano, som Linnea måtte koncentrere sig for at forstå.

– Nogle af dem slap væk, men de fleste blev mejet ned.

Hun så op på den gamle kone foran sig. Señora Sampedro pegede mod nordøst.

– Det er ikke dem, vi har fundet, sagde Linnea.

Men det var, som om den gamle kone ikke hørte, hvad hun sagde. Hun havde fortalt sin historie til alle på udgravningen. Den lille, sortklædte kvinde kom her stort set hver eneste dag. Gik ikke omkring og så på deres arbejde som de andre nysgerrige, men fandt sig bare en plads i skyggen og sad der trofast dagen igennem. Når hun altså ikke gentog sin fortælling om, hvad der var foregået den skæbnesvangre dag for næsten 75 år siden, da hun havde været en lille pige. Linnea havde først tænkt, at kvinden havde en slægtning liggende begravet her. En af de titusinder af borgerkrigens døde, der aldrig havde fået en rigtig begravelse. Men hun vidste nu, at det ikke var tilfældet.

Det, den unge Sampedro havde overværet som otteårig, havde gjort et så uudsletteligt indtryk på hende, at hun ikke kunne andet end at huske. Huske et langt liv igennem, hvor hun hellere ville have været fri. Hun virkede småsenil. Måske kunne hun ikke engang erindre, hvad hendes børnebørn hed. Men denne ene begivenhed ville aldrig nogen sinde forlade hende.

– MIN MOR GRÆD hele dagen, sagde Sampedro. – Vi var kommet fra landsbyen om morgenen. Vi skulle så hvede på marken ovre bagved, men så opdagede vi lastvognen. Den holdt under det gamle træ. Fascisterne var i gang med at grave en fosa. Vi ville vende om, og så kom de med ligene. De hev dem bare ned fra lastvognen og smed dem oven på hinanden. Og så begyndte mor at græde.

Den gamle kone blev ved med at fortælle. Tilsyneladende uden at bekymre sig for, om Linnea lyttede efter eller ej. Vant til at folk ikke hørte på hende. Linnea tillod sig at lukke øjnene igen, mens Sampedro fortsatte.

– Det her var skyttegravene, sagde hun. – Det var her, republikkens soldater havde deres sidste tilflugtssted. Francos mænd kom jo nordfra. De erobrede den ene landsby efter den anden. Men bjergområderne var svære at kæmpe i, så de røde forsøgte at lokke dem herud. Men de klarede den ikke mere end et par dage, for så kom flyene. De havde jo gravet skyttegravene i zigzag for at gøre det sværere at ramme dem. Men flyene kom bare igen og igen. Skød med deres maskingeværer langs gravene. De kunne intet gøre.

Linnea så på den gamle kone. Den del af historien havde hun ikke hørt før, men selvfølgelig måtte kvinden være kommet her meget som barn, hvis familien havde haft en lille stump mark i området. Señora Sampedro havde set det hele. Linnea rakte hende et glas vand og tilbød hende sin stol. Den gamle takkede og satte sig. Hun tav og drak i stedet af vandet i små slurke.

Linnea tøvede, men lod hende så sidde alene og gik over til arbejdsbordet.

– Måske har hun ikke nogen familie, sagde Marilla. – Ellers ville hun vel ikke være her hver dag.

– Eller måske er det vigtigt for hende, sagde Linnea. – Hvad betyder fosa?

Hendes spansk var en effektiv blanding af fagjargon og det mest nødvendige til hverdagsbrug. Eftersom hun havde boet i tre forskellige verdensdele alene i løbet af sin barndom, var sprog altid faldet hende nemt, og mens hun studerede i Californien, havde det følt sig logisk at have spansk som bifag. Det var længe siden, men hun havde med afbrydelser været i Spanien i to måneder nu, og sproget var kommet tilbage forbavsende hurtigt. Det gav hende en særlig glæde, når nogen troede, hun var indfødt, selv om det nok oftere skyldtes hendes mørke hår og spinkle statur end et flydende spansk.

Hun så over mod den gamle kone, der var sunket lidt sammen i stolen. Hun havde haft brug for et hvil og nogen, der lyttede til hendes historie.

– Det kommer an på, sagde Marilla så. – En grube. Et hul i jorden. Hvorfor det?

– Bare en tanke.

Linnea lod blikket glide hen over området. Måske det var det, de skulle lede efter. Endnu en grav.

Linjerne i landskabet kunne tydeligt ses, selv så mange år efter skyttegravene var blevet kastet til. Her, i områderne nord for linjen Sagunto-Teruel, havde nogle af den spanske borgerkrigs hårde kampe fundet sted i juli 1938. De befandt sig en times kørsel fra Valencia i de store bjergområder, hvor hele landsbyer i dag forfaldt. Her havde republikanerne forsøgt at holde stand, sådan som den gamle kone beskrev det, men de var blevet mejet ned med den ufattelige brutalitet, som kendetegner en borgerkrig, hvor broder slås mod broder.

I juli 1936 havde nationalister og konservative oprørere fra

hæren forsøgt at tage magten fra landets republikanske regering, der både rummede kommunister og anarkister. Resultatet blev næsten tre års borgerkrig, inden general Franco og hans fascister i april 1939 stod som sejrherre og derefter holdt Spanien i et jerngreb gennem de næste 40 år. De frivillige i de internationale brigader, der var strømmet til landet for at forsvare den folkevalgte regering mod fascisterne, havde sammen med republikkens soldater og militsfolk kæmpet en håbløs kamp mod Francos tropper, der fik militær støtte af såvel Hitler som Italiens diktator, Mussolini.

Det var de lig, som Linnea var med til at lede efter. De tusinder der døde for republikken og aldrig havde fået en begravelse, men som blot var blevet efterladt i de skyttegrave, hvor de var faldet. Og som ingen efter borgerkrigens afslutning havde forsøgt at give en anstændig begravelse, fordi de hørte til på tabernes side. Fordi general Francos terror kastede mørke skygger ind over landet længe efter diktatorens død.

I hvert fald lige indtil undersøgelsesdommer Esperanza Villanueva med sin på én gang brutale og elegante stil havde tvunget modstanderne i knæ, og ARMH havde fået lov til at genåbne gravene. Men her i bjergene havde de fundet langt færre døde, end de havde regnet med. Op mod 100 republikanske soldater skulle være efterladt i det solsvedne og gudsforladte landskab, men foreløbig havde de kun fundet 16. Af dem var over halvdelen med sikkerhed blevet henrettet med nakkeskud og på kort afstand. Og så kunne de være hvem som helst.

Linnea havde læst et par paperbacks om de uhyggelige begivenheder. Det kunne være ofre efter fascister, der havde udrenset lokale kommunister og anarkister. Eller bødlerne kunne være Francos frygtede Afrika-hær, der var notorisk berygtede for at efterlade sig blodige spor af massakrer i sit kølvand, efterhånden som de erobrede landsbyerne. De brutale kolonitropper jokede om deres mord på civile, at de blot var i gang med at udføre de "landbrugsreformer", som socialisterne altid råbte på. Men det kunne lige så vel være omvendt. Republikanerne

havde også været nådesløse i deres nedslagtning. De havde blot haft færre ressourcer og mindre tid og derfor også færre døde på samvittigheden. Eller det kunne være nogle af de titusinder af civile, der både under og efter borgerkrigen var blevet hevet ud af deres seng midt om natten og henrettet i en vejside af Francos hemmelige politi.

Myrderierne var så voldsomme og omfattende, at det var til at få kvalme af. Selv for Linnea, der ellers var vant til lidt af hvert i den retning. De havde endda stadig ikke fundet de soldater, den gamle kone havde set dengang for så længe siden. Dem som var blevet nedskudt af fly og senere samlet sammen og dumpet i en stor fællesgrav et sted her i nærheden.

Hun så sig om efter Raúl. Et sted i området måtte jordbunden afsløre, hvad de ledte efter: En grav anlagt for 70 år siden og fyldt op med døde mennesker. Hun fik øje på arkæologen ved en af jordvoldene nede i udgravningen og opdagede, at han allerede vinkede efter hende.

– En hånd! råbte Raúl. – Vi har fundet en hånd.

Hun satte kurs mod udgravningen.

– Én til?

– Det her er noget andet, svarede han. – Den er ikke skeletteret!

Det gik op for hende, at Raúl ikke var alene. To af de andre stod sammen med ham og stirrede på noget i jorden foran dem. Hun skyndte sig at kravle ned i udgravningen. Men allerede på vejen forstod hun, hvad arkæologen mente. Den kraftige natte-regn havde eroderet jorden i siderne af udgravningen. Den var skredet sammen flere steder. Og lige foran hende stak en hånd ud af jorden.

– Jeg tror ikke, den har ligget 75 år der, sagde Raúl.

Linnea sprang det sidste stykke og bøjede sig så ned over fundet.

– Prøv med 24 timer, sagde hun.

– OPFATTER MAN RÆDSLEN, før det er for sent?

Vicepolitikommissær Thor M. Dinesen kiggede ned på den hvidmalede bro med den røde pavillon. Det lignede en kulisse fra et eventyr. En passage fra den store have og over til en fortryllet ø, hvor andre verdener ventede.

– Jeg mener, når man at føle noget, fortsatte han. – Når man bliver halshugget?

Han vendte sig om mod vicesstatsobducent Collin, der utålmodigt pudsede sine briller, som om det var dem og ikke morgendisen, der kastede et tåget skær over omgivelserne.

– Formodentlig ikke, svarede Collin. – Der blev faktisk eksperimenteret med det, dengang man ville undersøge, om henrettelse med guillotine kunne anses for humant.

– Jeg er ikke sikker på, at jeg har lyst til at vide, hvad de eksperimenter gik ud på.

– Det er ellers vældig interessant.

Bag dem knasede det uophørligt i gruset. Der var koncentreret aktivitet på gerningsstedet og et rend frem og tilbage af folk i engangskeddragter med hætte og mundbind, skoovertræk og engangshandsker, der blev skiftet i ét væk. Alt for at undgå at forurene stedet med biologisk materiale. Indtil kriminalteknikerne havde afsluttet de indledende undersøgelser på stedet, kunne vicesstatsobducenten ikke få adgang og påbegynde sine undersøgelser, og det passede ham bestemt ikke.

– Ved en halshugning afskæres hjernens blodforsyning, fortsatte Collin. – Nogle sekunder efter ryger bevidstheden. Hjernen

ophører simpelthen med at fungere ordentligt, og inden for de næste minutter dør hjernecellerne. Det samme sker selvfølgelig for alle kroppens celler, men det varierer, hvor lang tid der går. Det kan tage minutter eller ligefrem timer, før nerver og muskler dør. Som tilskuer kan man godt få den oplevelse, at der er liv i kroppen, selv efter hovedet er hugget af. Det er der intet mystisk i, selv om det nok er en temmelig makaber oplevelse. Men du har vel ikke hevet mig herud for at få en historisk forelæsning. Hvorfor spørger du?

Thor vendte sig om og pegede mod de røde søjler bag dem. Han havde læst på skiltet indenfor, at Det kinesiske lysthus var opført i 1801 på bestilling af den senere Frederik 6. og fremstod som et fornemt eksempel på havens romantiske sceneri, men lige nu var der ikke meget romantik over det. Han kendte godt den farvestrålende bygning med dens orientalisme og drager på taget som et eksotisk indslag midt i den mondæne Frederiksberg Have, men det billede ville for evigt være forandret. Nu var den idylliske kineserø invaderet af drabsefterforskere i færd med at dokumentere et usædvanligt grotesk gerningssted, og mellem de røde søjler fik han øje på koordinatoren fra KTC, der vinkede efter ham. Thor vendte sig om mod Collin.

– Du får svar på det spørgsmål lige om et øjeblik, sagde han.
– Det er vores tur nu.

Hovedet var trillet et par meter, efter det var blevet skilt fra kroppen. Nu lå det på træplankerne ved åbningen til et lille rum til venstre, når man trådte ind i Det kinesiske lysthus. Hovedet lå skævt med de åbne øjne vendt lige op. Som om den døde studerede de kinesiske skrifttegn, der sirligt var malet på væggen over den udsmykkede dørkarm. Thor gik et par skridt til siden for bedre at kunne se ind i rummet bagved og fik øje på den smalle hat med Frelsens Hærs bomærke, som var trillet yderligere et par meter.

– Han er gået amok, sagde han. – Drabsmanden.

Kvindens grå hår var bragt i uorden, men det var alt. Intet

udtryk af rædsel eller overraskelse var at læse i de stivnede ansigtsmuskler på trods af, at her havde fundet et regulært blodbad sted. Gulvplankerne foran Thor sejlede som i et slagtehus, og der var blodsprøjt langt op ad de hvidkalkede vægge. De malede mønstre i orange og blå, der løb som et bælte hele rummet rundt, var oversprøjtet med blod. Den uhyggelige ornamentik nåede helt ind i det bagerste rum, og Thor havde aldrig været vidne til noget så rå, dyrisk. Men Collin rystede på hovedet.

– Læg mærke til formen, sagde han.

Han hev Thor med et par skridt tilbage, ind mod midten af rummet.

– Arterial fountain, hedder det på engelsk, sagde han. – En fontæne af blod.

Han pegede ned på gulvet, og det gik op for Thor, hvad retsmedicineren mente. Der var blod overalt, og mængden var voldsom. Både lugten og synet var kvalmende, men der var et system. Det var ikke bare kaotiske sprøjt til højre og venstre. Hvis man stillede sig lidt på afstand, kunne man tydeligt se, at blodet dannede et mønster. Et dobbelt-v udgående fra området omkring den dodes hals.

– Hvis du skærer halspulsåren over, vil arterien blive ved med at sprøjte, så længe hjertet fortsætter med at pumpe blodet af sted. Skærer du begge halspulsårer over, taler vi om voldsomme mængder af blod. Meget voldsomme. Jeg kan i hvert fald allerede nu fortælle dig så meget om din drabsmand: Han må have nerver af stål. Jeg vil tro, at de færreste kan overvære sådan en regn af blod og så ellers bare forlade stedet i god ro og orden.

Collin så på Thor.

– Og hvis jeg så ellers kan få lov til at fortsætte mit arbejde?